

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ

ΣΗΜΕΙΑ ΟΜΙΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ Σ' ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΗΜΟΤΗ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΠΑΓΟΥ – ΧΟΛΑΡΓΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΣΕ ΑΥΤΟΝ ΤΟΥ «ΒΡΑΒΕΙΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ»

Παπάγου - Χολαργός, 13.10.2018

Αποτελεί εξαιρετική τιμή για μένα, υπό την ιδιότητά μου ως Προέδρου της Δημοκρατίας, η ανακήρυξή μου σ' Επίτιμο Δημότη του Δήμου Παπάγου-Χολαργού και η απονομή του «Βραβείου Περικλέους». Υπό τα δεδομένα αυτά, και μέσα στο πλαίσιο της σημερινής τελετής, αφού προηγουμένως επισημάνω ότι η όλη τιμή δεν αφορά το πρόσωπό μου αλλά το θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας, θεωρώ ότι είναι χρέος μου να διατυπώσω ορισμένες σκέψεις για τον Περικλή, μία από τις κορυφαίες πολιτικές προσωπικότητες όλων των εποχών που, όπως προσφυώς έχει, σχετικώς προσφάτως, παρατηρήσει ο VincentAzoulay -ένας σημαντικός μελετητής του- **«έχει το σπάνιο προνόμιο να ενσαρκώνει μόνος του έναν 'αιώνα' στο όνομά του συνοψίζεται το απόγειο της Αρχαίας Αθήνας και η άνθηση της πρώτης δημοκρατίας στην ιστορία»**.¹ Κυρίως θα επικεντρωθώ κατά την σύντομη αυτή ομιλία μου, στα διδάγματα τα οποία μπορούμε και πρέπει ν' αντλήσουμε από το είδος της Ηγεσίας που άσκησε ο κορυφαίος, διαχρονικώς, Αθηναίος Πολιτικός, η οποία ασφαλώς γνώρισε και πολλές επικρίσεις, όχι μόνον στην εποχή της αλλά και πολύ μεταγενέστερα, αφού από τον 15^ο έως τον 18^ο αιώνα ο Περικλής μάλλον αγνοήθηκε, ενώ ενίοτε και απαξιώθηκε.²

¹VincentAzoulay, «Περικλής – Η Αθηναϊκή Δημοκρατία υπό τη δοκιμασία του μεγάλου ανδρός», μετάφραση: Δημήτρης Δημακόπουλος, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ. 9.

² Βλ. VincentAzoulay, «Περικλής – Η Αθηναϊκή Δημοκρατία υπό τη δοκιμασία του μεγάλου ανδρός», σελ. 235.

I. Επιτρέψατέ μου να ξεκινήσω λέγοντας ότι το κυριότερο κοινό σημείο που συνδέει τον Θουκυδίδη με τον Περικλή είναι η «αιωνιότητα», υπό την έννοια ότι με το συγγραφικό του έργο ο Θουκυδίδης επιδιώκει την «αιωνιότητα», την οποία επίσης επιδίωξε και πέτυχε, χάρη στο σύνολο του πολυδιάστατου έργου του -πολιτικού, στρατιωτικού, πολιτισμικού, κ.λπ.- ο Περικλής.

A. Προς επίρρωση του ισχυρισμού τούτου, αρκεί να θυμηθεί κανείς ότι ο Πλούταρχος, στο έργο του *«Βίοι Παράλληλοι»*, προκρίνει τον Περικλή έναντι του Φάβιου Μάξιμου για τον λόγο ότι ο Περικλής σκεπτόταν και δρούσε αποβλέποντας στην «αιωνιότητα». Ταυτίζεται, λοιπόν, ο Θουκυδίδης ως προς αυτή την επιδίωξη μαζί του, γι' αυτό όταν γράφει την ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου αποσκοπεί στο να μας προσφέρει ένα έργο που ν' αποτελέσει *«κτῆμα τε ες αεί μάλλον ἢ αγώνισμα ες το παραχρήμα ακούειν»*.

B. Και πράγματι τα κατάφερε προς αυτή την κατεύθυνση, διότι όπως εύστοχα παρατηρεί ο Νίκος Σκουτερόπουλος, **«στην τραγική άποψη του Θουκυδίδη για την ιστορία και τον άνθρωπο ανταποκρίνεται αμεσότερα και πιο σύμμετρα ο όρος θεολογία στην αρχαιοελληνική εκδοχή του, ως απόφαση για τον τρόπο που έχει ρυθμιστεί και 'λειτουργεί' ο κόσμος και για την θέση του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν»**.³

Γ. Αξίζει εδώ να επισημανθεί πως δεν πρέπει να θεωρήσουμε συμπτωματικό τοότι ο Ελευθέριος Βενιζέλος μας έδωσε μια εξαιρετική μετάφραση του Θουκυδίδη, ο οποίος περιγράφει με αξιώσεις μοναδικής αντικειμενικότητας την στρατηγική του Περικλή κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο. Μέσα από την μελέτη του Θουκυδίδη ο μεγάλος Κρητικός πολιτικός μάλλον αναζητούσε και ο ίδιος να συλλάβει την έννοια και την αξία της Ηγεσίας, στην πιο γνήσια έκφρασή της.

II. Σύμφωνα με όσα ήδη εξέθεσα, ο Περικλής, όπως κάθε πραγματικά μεγάλος ηγέτης, δεν «χτίζει» το ηγετικό του πρότυπο με τα ευτελή υλικά της κολακείας του Δήμου. Όπως αντιθέτως διδάσκει ότι ο πολιτικός ταγός καταξιώνεται ιστορικώς όταν επιδιώκει να είναι

---

³ Βλ. την εισαγωγή του Ν. Μ. Σκουτερόπουλου στο *«Θουκυδίδου Ιστορία»*, εισαγωγή-μετάφραση-σημειώσεις: Ν. Μ. Σκουτερόπουλος, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, σελ. 27.

χρήσιμος για το δημόσιο συμφέρον, και όχι αρεστός κατά περίσταση και κατά την συγκυρία.

A. Πάνω σε αυτό ακριβώς το θέμα, ο αείμνηστος κορυφαίος διπλωμάτης μας, Βύρων Θεοδωρόπουλος, σημειώνει: **«Στην αντιπαραβολή Κλέωνα-Νικία στο θέμα της δημαγωγίας μπορεί κανείς να προσθέσει την αντιπαραβολή Αλκιβιάδη-Περικλή. Προικισμένος αναμφίβολα με πολλά πνευματικά προσόντα ο Αλκιβιάδης τα σπαταλά εξ αρχής για να ικανοποιήσει αυτό που πιστεύει ότι είναι αρεστό στο λαό. Ο Περικλής αντίθετα είναι με τη σωστή έννοια της λέξης ‘δημαγωγός’, γιατί είναι ηγέτης του δήμου, όχι ουραγός. Έχει το κύρος τόσο για το αξίωμα όσο όμως και για την κρίση του και επιπλέον είναι “ χρημάτων διαφανώς αδωρότατος”. Γι’ αυτό “κατείχε το πλήθος ελευθέρως και ουκ ηγείτο μάλλον υπ’ αυτού αλλ’ αυτός ήγε” και δεν μιλάει στο πλήθος “προς ηδουήν” και δεν διστάζει “και προς οργήν τι αντειπείν”. Με τα λόγια αυτά δίνει ο Θουκυδίδης την πιο ευαργή εικόνα του ‘αντι-λαϊκιστού’ ηγέτη».**⁴

B. Το πρότυπο του ηγέτη, το οποίο μας κληροδότησε ο Περικλής, είναι αυτό του πραγματικά μεγάλου Ηγέτη ο οποίος είναι, εκ φύσεως και εξ ορισμού, εμπνευστής χρέους και δείκτης πορείας. Επιπροσθέτως –και κατά θεσμική και πολιτική ακολουθία- αγνοεί το λεγόμενο «πολιτικό κόστος» και υπολογίζει μόνο το ολέθριο κόστος που ανακύπτει όταν δεν σέβεται στο ακέραιο την εκπλήρωση της ιστορικής αποστολής του. Διότι, με βάση την μακρά ιστορική διαδρομή της Πατρίδας μας, οφείλει κανείς, εάν δεν είναι κοινός λαϊκιστής αλλά πολιτεύεται ως συνεπής δημοκράτης, να παραδεχθεί ότι υπήρξαν και περιπτώσεις που ο Λαός έσφαλε στην κρίση του. Ο Ηγέτης θα πρέπει, λοιπόν, να έχει το σθένος ν’ αντιμετωπίζει, σε ανάλογες περιπτώσεις, τις αρνητικές για το πρόσωπό του κρίσεις και λοιπές αντιδράσεις και να δρα με μόνο γνώμονα το δημόσιο και το εθνικό συμφέρον, ανεξάρτητα από εκείνο που, ενδεχομένως υπό την πίεση της συγκυρίας, προκρίνει μια ευκαιριακή πλειοψηφία. Προς αυτή την κατεύθυνση μας έχει εγκαίρως προειδοποιήσει ο μεγάλος Αλεξανδρινός, ο Κωνσταντίνος Καβάφης, στο ποίημά του

---

⁴ Βύρων Θεοδωρόπουλος, «Θουκυδίδης Επίκαιρος», Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1998, σελ. 78.

«Σοφοί δε προσιόντων», εμπνευσμένο από τα όσα εξιστόρησε ο Φιλόστρατος στο έργο του «Τα εις τον Τυανέα Απολλώνιον»: **«Εκ των μελλόντων οι σοφοί τα προσερχόμενα αντιλαμβάνονται... Η μυστική βοή τους έρχεται των πλησιαζόντων γεγονότων. Ενώ εις την οδόν έξω, ουδέν ακούουν οι λαοί».**

III. Τέλος, έχει ιδιαίτερη σημασία η θαρραλέα επισήμανση του Περικλή στον «Επιτάφιο» του, ότι **«μέχρι γαρ τούδε ανεκτοί οι έπαινοι είσι περί ετέρων λεγόμενοι, ες όσον αν και αυτός έκαστος οίηται ικανός είναι δράσαι τι ων ήκουσεν».** Που σημαίνει, σε μετάφραση Ελευθερίου Βενιζέλου: **«Διότι οι έπαινοι που λέγονται δι' άλλους επί τσοούτον μόνον είναι ανεκτοί, εφόσον έκαστος νομίζει ότι και ο ίδιος είναι ικανός να κατορθώση όμοια ή ανάλογα των επαινουμένων».**

A. Αυτή η συγκλονιστική παραδοχή του Περικλή, αποκαλύπτει μία από τις πιο σημαντικές και, φοβούμαι, διαχρονικές αδυναμίες μας. Τούτου δοθέντος, ο Περικλής –και φυσικά ο Θουκυδίδης– παρέχει σ' εμάς, τους σύγχρονους Έλληνες, ένα ακόμη μάθημα κρίσιμης αυτογνωσίας. Και κάνω λόγο περί «κρίσιμης αυτογνωσίας» διότι θέλω να πιστεύω ότι μπορούμε ως Λαός να ξεπεράσουμε –και μάλιστα επιβάλλεται να το πράξουμε το ταχύτερο δυνατό– την κακή μας συνήθεια να φθονούμε και να μειώνουμε ό,τι μας υπερβαίνει. Ό,τι, δηλαδή, δεν μπορούμε οι ίδιοι να επιτύχουμε. Οφείλουμε να αναγνωρίζουμε ειλικρινώς την ανωτερότητα του άλλου, αποφεύγοντας τον εύκολο και ανέξοδο συμβιβασμό με τους μετρίους και την μετριότητα. Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να επιδιώκουμε την σύγκριση με τους άριστους και όχι τον συγχρωτισμό με τους μετρίους.

B. Με τον τρόπο αυτό, όπως κατ' επανάληψη έχω τονίσει, θα υπηρετήσουμε την δημοκρατική οργάνωση του κοινωνικού συνόλου στο οποίο ανήκουμε, αφού η Δημοκρατία δεν κινδυνεύει μόνον από την δικτατορία των κάθε είδους πραξικοπηματιών αλλά και από την δικτατορία των μετρίων και της μετριότητας. Και τούτο διότι την κοινωνική κινητικότητα διευκολύνει η υπεράσπιση –υπό όρους ισότητας ευκαιριών και ισότητας στην αφετηρία– της Αριστείας στην πράξη, και μάλιστα σε κάθε τομέα ανθρώπινης δημιουργικότητας μέσα σε μια κοινωνία, γεγονός που έχει πάντοτε ως αποτέλεσμα την ποιοτική αναβάθμιση του Δημοκρατικού

Πολιτεύματος. Αυτή είναι, ίσως, η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες, ιδίως στην εποχή της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης αλλά, από την άλλη, και της επίθεσης κατά της Δημοκρατίας, την οποία επιχειρούν οι παντοειδείς εχθροί της, οι οποίοι συνεχώς, δυστυχώς, πληθαίνουν.Στον αγώνα αυτόν, της υπεράσπισης της Δημοκρατίας, έναντι των κάθε είδους εχθρών της,μέσω της προαγωγής της Αριστείας, η Ελλάδα οφείλει να είναι πρωτοπόρος.

Σας ευχαριστώ.